

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä kesäkuuta 2014 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 83/2014 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti talousvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (TaVL 33/2014 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Mari Aalto, oikeusministeriö
- kaupallinen neuvos Eeva-Liisa Koltta-Sarkanen ja vanhempi hallitussihteeri Nico Steiner, työ- ja elinkeinoministeriö
- hovioikeudenneuvos Jussi Heiskanen, Helsingin hovioikeus
- käräjätuomari Lauri Länsman, Helsingin käräjäoikeus
- käräjätuomari Tero Uitto, Varsinais-Suomen käräjäoikeus
- johtava hallintovouti Jorma Niinivirta, Valtakunnanvoudinvirasto
- lakimies Juha Jokinen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV)

- johtava perinnän asiantuntija Seija Kareinen, Verohallinto
- kehityspäällikkö Jari Leskinen, Yritys-Suomi Talousapu neuvontapalvelu
- lakimies Pasi Pönkä, Suomen Kuntaliitto
- johtava talous- ja velkaneuvoja Aulikki Pentikäinen, Espoon talous- ja velkaneuvonta
- palvelupäällikkö Anna-Liisa Karppinen, Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut/sosiaalipalvelut
- asiantuntija Piia Vuoti, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- lakimies Eeva Lahikainen, Finanssialan Keskusliitto
- hallituksen jäsen Michael Östman ja puheenjohtaja Reijo Siven, Katakombista elämään Kansanliike ry
- asianajaja Olli Pohjakallio, Suomen Asianajajaliitto
- tiedottaja Asmo Koste, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
- puheenjohtaja Jyrki Lindström, Suomen Perimistöimistojen Liitto ry
- hovioikeudenneuvos, dosentti Aki Rasilainen, Suomen tuomariliitto ry
- lainsäädäntöasioiden päällikkö Janne Makkula, Suomen Yrittäjät ry
- lakimies Minna Backman, Takuu-Säätiö
- puheenjohtaja Petra Einiö, varapuheenjohtaja Elvi Oikarinen ja hallituksen jäsen Petri Hirvonen, Velkaneuvonta ry
- professori Tuula Linna.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet
— Oulun kaupungin talous- ja velkaneuvojat
— Rauman talous- ja velkaneuvonta
— Keskuskauppakamari

— Julkiset Oikeusavustajat ry
— Fresh Start Oy
— professori Ari Saarnilehto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annettua lakia. Esityksen mukaan yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien taloudellisen kokonaistilanteen korjaaminen olisi nykyisestä poiketen mahdollista velkajärjestelyssä. Lakiin lisättäisiin säännökset siitä, milloin yksityisvelkojen lisäksi elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen olisi velkajärjestelyssä mahdollista. Velkajärjestelyn aloittamisen oikeusvaikutuksia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että ne soveltuvat elinkeinotoimintaa harjoittaviin velallisiin. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi tarkemmat säännökset velkajärjestelyn suhteesta konkurssiin.

Velkajärjestelyn edellytyksiä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että työttömien pääsy velkajärjestelyyn nopeutettaisiin. Velkajärjestelyn esteperusteita muutettaisiin siten, että velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa kiinnitettäisiin huomiota velallisen toiminnan lisäksi luotonantajan toimintaan. Nuorten pääsy velkajärjestelyyn helpottuisi.

Lisäsuoritusvelvollisuuden aiheuttavan tulon lisäyksen alarajaa ehdotetaan korotettavaksi ja lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämisaikakohta siirrettäväksi verotuksen toimittamisen jälkeiseen aikaan. Velallisen oikeutta vapaakuukausien pitämiseen lisättäisiin silloin, kun maksuohjelman kesto on yli kolme vuotta. Asunnon säilyttämistä koskevaa säännöstä muutettaisiin tavallisten velkojen vähimmäiskertymän laskentatavan osalta.

Menettelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi siten, että velan määrä maksuohjelmassa määräytyisi pääsääntöisesti jo velkajärjestelyhakemuksessa käytetyn saldopäivän mukaan. Tiedoksiannot toimitettaisiin pääsääntöisesti sähköpostitse. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi tarkemmat säännökset menettelystä silloin, kun maksuohjelmaehdotus toimitetaan tuomioistuimelle hakemuksen liitteenä. Lakiin lisättäisiin säännökset maksuohjelman vahvistamisesta yksinkertaistetussa menettelyssä velkojen enemmistön suostumuksella.

Talous- ja velkaneuvonnasta annettua lakia muutettaisiin siten, että talous- ja velkaneuvonnassa avustettaisiin yksityisiä elinkeinon- ja ammatinharjoittajia myös heidän elinkeinotoimintaan liittyvien velkojensa järjestelyssä.

Velan vanhentumisesta annettuun lakiin lisättäisiin säännös velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta. Lopullinen vanhentumisaika koskisi vain luonnollisen henkilön sopimukseen perustuvaa velkaa. Säännöstä sovellettaisiin rajoitetusti myös taannehtivasti. Ulosottokaareen tehtäisiin säännöksen edellyttämät muutokset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Yleisperustelut**Yleistä*

Velkajärjestely on menettely, jonka tarkoituksena on auttaa vakaviin velkaongelmiin joutuneita yksityishenkilöitä. Velkajärjestelyssä velallinen maksaa velkojaan hänen maksukykynsä mukaan vahvistetun maksuohjelman mukaisesti ja vapautuu ohjelman päätyttyä maksamasta loppuja velkojaan. Velkajärjestelystä säädetään vuonna 1993 voimaan tulleessa yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993, jäljempänä *velkajärjestelylaki*). Laki on ollut voimassa runsaat 20 vuotta, ja tänä aikana kymmenentuhannet ihmiset ovat velkajärjestelyn avulla vapautuneet vakavista velkaongelmistaan.

Velkajärjestelylain säätämisen taustalla 1990-luvun alkupuolella olivat yksityishenkilöiden velkaongelmat, jotka olivat kärjistyneet luottosääntelyn purkamisen myötä helpottuneen luotonsaannin ja syvän taloudellisen laman vuoksi. Tuolloin yksityishenkilöiden yksittäiset velat olivat suuria ja muodostuivat pääasiassa takaus-, yritys- ja asuntoluottosaatavista. Nykyisin yksityishenkilöiden velkaongelmien taustalla on yhteiskunnan yleistynyt ja arkipäiväistynyt luottoistuminen, ja velkaantuminen johtuu erityisesti kulutusluottojen, pikaluottojen ja maksamattomien laskujen yhteisvaikutuksesta.

Velkajärjestelylakia on muutettu useampaan kertaan sen voimassaoloaikana. Viimeksi viime vaalikaudella uudistettiin maksuohjelman kesto koskevat säännökset (632/2010). Nyt käsillä olevaan hallituksen esitykseen sisältyy useita muutosehdotuksia. Esityksen taustalla on hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan velkajärjestelylain ongelmakohtia selvitetään muun muassa oman asunnon suojaamisen ja maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan kannustamisen osalta. Lisäksi selvitetään yrittäjän velkajärjestelytilanteisiin liittyviä ongelmia. Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013–2015 tavoitteeksi on asetettu velkajärjestelyn yksinkertaistaminen ja lisäsuoritusjärjestelmän keventäminen.

Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että velkajärjestelylainsäädäntö ajanmukaistetaan ottamalla huomioon yhteiskunnan luottoistuminen ja luotonantomekanismien muutokset. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat

Voimassa olevan lain mukaan yksityishenkilön velkajärjestelyssä voidaan järjestellä yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien yksityistalouden velat. Elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjestely ei ole mahdollista. Elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjesteleminen yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja voi hakea yrityssaneerausta.

Toisin kuin konkurssi yksityishenkilön velkajärjestely ja yrityssaneeraus ovat nk. tervehdyttämismenettelyjä, joiden tarkoituksena on korjata velallisen taloudellinen tilanne ja mahdollistaa velalliselle uusi velaton alku. Erona on, että yrityssaneeraus on elinkeinotoiminnan ja yksityishenkilöiden velkajärjestely yksityishenkilöiden velkatilanteen korjaamista varten.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan velkajärjestelyssä voidaan jatkossa tietäen edellytyksin järjestellä yksityistalouden velkojen lisäksi myös elinkeinotoimintaan liittyvät velat. Tämä mahdollistaa yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan talouden kokonaistilanteen korjaamisen.

Valiokunta kannattaa esityksen taustalla olevaa ajattelua siitä, että ylivelkaantuneiden pienyritystajien mahdollisuuksia uuteen alkuun tulee edistää. Ylivelkaantuminen on sosiaalinen riski ja voi johtaa velallisen passivoitumiseen ja syrjäytymiseen. Voimassa olevan velkajärjestelylain edellytykset yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyyllä velkajärjestelyyn ovat varsin tiukat, ja usein seurauksena on, että

velkajärjestelyyn pääsemiseksi elinkeinotoiminta on lopetettava. Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja voi hakeutua yrityssaneeraukseen, mutta käytännössä se on usein liian raskas ja kallis pienimuotoisen yritystoiminnan tervehdyttämiseen. Laki yrityksen saneerauksesta (47/1993) tosin mahdollistaa yksinkertaistetun yrityssaneerausmenettelyn, mutta sitä on käytetty vähän. Yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien voi siten olla vaikea saada taloutensa kokonaistilanne korjattua. Yksityishenkilön velkajärjestelyyn pääseminen ehdotetuin tavoin parantaakin pienyritysten asemaa. Velkajärjestely tuo mukanaan myös korkean omistusasunnon suojan, jota yrityssaneeraukseen ei sisälly.

Esitys on periaatteellisesti merkittävä, koska se rikkoo nykyisen rajan siitä, ettei yksityishenkilön velkajärjestelyssä järjestellä elinkeinotoiminnan velkoja. Tältä kannalta valiokunta pitää perusteltuna, että velkajärjestely on avattu elinkeinotoiminnan velkojen järjestelemiseksi varsin harkitusti ja pääsyyllä asetettu erityisiä lisäedellytyksiä, kuten se, että elinkeinotoiminnan tulee olla jatkamiskelpoista ja melko pienimuotoista eikä sen tervehdyttämisen tule edellyttää yritystoimintaa koskevia järjestelyjä (1. lakiehdotuksen 45 a §). Elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuuden edellyttäminen on välttämätöntä, koska velkajärjestelyä ei tule myöntää tappiolliseen toimintaan, jossa mahdollisesti velkaannutaan lisää. Myös elinkeinotoiminnan pienimuotoisuus on perusteltu vaatimus, jotta sääntely voidaan kohdistaa sellaisiin yksityisiin elinkeinon- ja ammatinharjoittajiin, jotka voidaan rinnastaa yksityishenkilöihin. Rajoitukset merkitsevät sitä, ettei velkajärjestelyä avata kaikille yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille. Jos elinkeinotoiminta on pienimuotoista laajempaa, yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan tulee elinkeinotoimintansa velkojen järjestelemiseksi hakeutua jatkossakin yrityssaneeraukseen.

Edellytys siitä, että elinkeinotoiminnan tulee olla "melko pienimuotoista" (1. lakiehdotuksen 45 a §:n 1 momentin 2 kohta), ei ole yksiselitteinen. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 68 ja 69) on pyritty avaamaan, mitä seikkoja

arvioinnissa on otettava huomioon. Sääntelyyn jää kuitenkin tulkinnanvaraa. Valiokunta on kuitenkin päättänyt puoltamaan ehdotettua sanamuotoa, sillä kaikille yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille sopivien määrällisten ja laadullisten yhtenäisten kriteerien asettaminen on haasteellista. Ratkaisu merkitsee sitä, että viime kädessä jää tuomioistuimen tapauskohtaisesti ratkaistavaksi, onko kyseessä pienimuotoinen elinkeinotoiminta vai ei. Valiokunta pitää aiheellisena, että sääntelyn toimivuutta tältä osin seurataan.

Esitys ei tuo muutosta yhtiömuotoisen elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn, sillä yksityishenkilön velkajärjestelyssä ei voida järjestellä yhtiön velkoja. Yhtiömuotoisen toiminnan tervehdyttämiseksi tulee näin ollen jatkossakin hakea yrityssaneerausta. Valiokunta toteaa, että yhtiömuodossa harjoitettava elinkeinotoiminta voi olla hyvinkin pienimuotoista ja verrattavissa yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan toimintaan. Uudistus merkitsee sitä, että pienimuotoista elinkeinotoimintaa harjoittavat yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat voivat päästä velkajärjestelyyn elinkeinotoiminnan velkojen osalta, mutteivät vastaavaa toimintaa yhtiömuodossa harjoittavat, esimerkiksi avoimen yhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet. Valiokunnan mielestä olisikin aiheellista pohtia, onko pienimuotoista elinkeinotoimintaa yhtiömuodossa harjoittavien asemaa insolvenssijärjestelmässä mahdollista parantaa ottaen myös huomioon, että nykyinen yrityssaneerausmenettely voi olla raskas ja kallis tällaisen toiminnan tervehdyttämiseen. Edellä esitetyn perusteella valiokunta pitää aiheellisena, että jatkossa arvioidaisiin lainsäädännön ja käytännön kehittämistarpeita erityisesti pienimuotoisen yhtiömuodossa harjoitettavan yritystoiminnan kannalta.

Talous- ja velkaneuvonta

Talous- ja velkaneuvonnassa avustetaan jatkossa yksityisiä elinkeinon- ja ammatinharjoittajia myös heidän elinkeinotoimintaan kuuluvien velkojensa järjestelemiseksi. Tämä lisää talous- ja velkaneuvonnan asiakasmäärää ja tuo sille uuden asiakasryhmän.

Esityksessä arvioidaan, että talous- ja velkaneuvonnalle syntyy 220 000 euron vuosittaiset lisäkustannukset. Lisämäärärahan tarve on otettu vuoden 2015 talousarvioesityksessä huomioon. Valiokunta kantaa huolta määrärahalisäyksen riittävyydestä ottaen huomioon, että talous- ja velkaneuvonta on jo ennestään ylikuormittunut ja sen voimavarat niukat. Erityisen haastava tilanne on pienissä talous- ja velkaneuvontayksiköissä, joissa työtä tehdään usean kunnan alueella vähäisin henkilöstöresurssein. Uudistuksen asianmukaisen toteuttamisen kannalta onkin välttämätöntä, että talous- ja velkaneuvonnan voimavarojen riittävyyttä jatkossa seurataan. Samalla, jotta kyse on aidosta määrärahan lisäyksestä, on tärkeää, ettei talous- ja velkaneuvonnan määrärahoja muutoin leikata.

Yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien avustaminen edellyttää, että talous- ja velkaneuvojat kykenevät arvioimaan kyseisille velallisille säädettyjen lisäedellytysten, kuten elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuuden, täyttymistä. Tällaisten seikkojen arviointi on vaativa tehtävä. Valiokunta korostaakin, että talous- ja velkaneuvojien riittävästä perehdyttämisestä ja kouluttamisesta tulee huolehtia. Lisäksi, kuten hallituksen esityksessä arvioidaan, talous- ja velkaneuvoja voi käytännössä tarvita yritystalouteen erikoistuneen asiantuntijan apua elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuuden arvioimiseksi. Tämän vuoksi on tärkeää huolehtia myös siitä, että tällaista apua on käytännössä riittävästi saatavilla.

Nuorten ja työttömien pääsy velkajärjestelyyn

Nuorten velkaongelmat ovat viime vuosina voimakkaasti lisääntyneet. Ilmiön taustalla ovat luoton saannin helpottuminen ja uudet luotto- tuotteet, kuten pikaluotot. Valiokunta pitää nuorten aseman erityistä huomioon ottamista velkajärjestelylaissa tarpeellisena, sillä nuorten iän ja vähäisen elämäkokemuksen vuoksi heidän kykynsä harkita luotonottoa ja omaa takaisinmaksukykyään voi olla puutteellinen. Edellä mainituista syistä valiokunta kannattaa ehdotusta siitä, että nuorten pääsyä velkajärjestelyyn helpotetaan muuttamalla velkajärjestelyn este-

perusteita siten, että velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota velallisen toiminnan lisäksi myös hänen ikäänsä (1. lakiehdotuksen 10 §:n 7 kohta).

Voimassa olevan velkajärjestelylain mukaan velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos velallisella ei ole väliaikaisena pidettävästä syystä maksuvaraa tai maksuvara on vähäinen. Lakiin ei sisälly aikarajaa sille, milloin velallisen työttömyydestä johtuva maksuvaran puute tai vähäisyys muuttuu väliaikaisesta pysyväksi. Nyt ehdotetaan tällaisen aikarajan asettamista 18 kuukauteen (1. lakiehdotuksen 9 a §). Nimenomaisen määräajan asettamisen taustalla on se, että oikeuskäytännössä sääntelyä on sovellettu kaavamaisesti siten, että työttömyyden on tullut kestää vähintään kaksi vuotta ennen kuin työtön voi päästä velkajärjestelyyn. Ehdotuksen myötä velkajärjestelyyn pääsy nopeutuisi näin ollen puolella vuodella.

Valiokunta pitää perusteltuna, että työttömyydeltä pääsääntöisesti edellytetään jonkinlaista kestoa ennen kuin velallinen voi päästä velkajärjestelyyn. Se, että työtön velallinen pääsisi velkajärjestelyyn esimerkiksi heti työttömyydestä riippumatta, ei kannustaisi velallista hakemaan töitä, ja velkajärjestely ajoittuisi aikaan, jolloin velallisen mahdollisuudet maksaa velkojaan olisivat heikot tulotason alhaisuuden vuoksi. Toisaalta työttömyyden keston ei tulisi olla velallisen kannalta liiankaan pitkä ja passiivoiva. Nykyisin verraten kaavamaisesti käytännössä sovellettavaa kahden vuoden aikarajaa voidaan pitää tässä suhteessa ongelmallisena, minkä vuoksi valiokunta on päättänyt kannattamaan ehdotettua 18 kuukauden aikarajaa. On kuitenkin huomattava, että työttömälle velalliselle voidaan — kuten nykyisin — myöntää velkajärjestely jo aikaisemminkin, jopa heti työttömyyden alettua, jos jo velkajärjestelyn myöntämistä harkittaessa arvioidaan, ettei maksuvaran puute tai vähäisyys ole väliaikainen, vaan pysyvä olotila, ja ettei velallisella tule olemaan vähäistä enempää maksuvaraa, vaikka hän työllistyi.

Valiokunta on tässä yhteydessä pohtinut myös sitä, pitäisikö nuorille asettaa edellä mainittua

18 kuukautta lyhyempi aikaraja siitä, milloin työttömyydestä johtuvaa maksuvaran puuttumista tai vähäisyyttä ei voida pitää velkajärjestelyn esteenä. Tämä edistäisi vielä ehdotettua tehokkaammin nuorten pääsyä velkajärjestelyyn ja heidän velkaongelmiensa korjaamista. Toisaalta on mahdollista, että tämä antaisi nuorille väärän signaalin ja lyhyttä aikarajaa tulkittaisiin niin, ettei töiden hakemista kannata eikä tarvitse edes yrittää. Myös sen määrittäminen, mitä "nuorilla" lyhyemmän aikarajan soveltamiseksi tarkoitetaan, voi olla ongelmallista. Asiaa arvioituaan valiokunta on päätenyt siihen, ettei nuorten osalta ainakaan tässä yhteydessä oteta työttömyyden kestoja koskevia erityissäännöksiä. Valiokunta pitää kuitenkin hyvin tärkeänä, että erityisen tarkkaan seurataan, miten nyt ehdotetut muutokset velkajärjestelylain 9 a ja 10 §:ään toimivat nuorten osalta.

Lisäksi valiokunta painottaa, että velkaongelmia korjaavien keinojen lisäksi nuoriin on erityisen tärkeää kohdistaa velkaantumista ennalta ehkäiseviä keinoja, jotta velkaongelmia ei pääsisi ylipäättään syntymään. Muun muassa taloudenhallinnan tietojen ja taitojen opetuksella olisi keskeinen ennalta ehkäisevä merkitys. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että nuorten velkaantumista arvioitaisiin jatkossa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja erityisesti siltä kannalta, miten nuorten velkaongelmia voitaisiin nykyistä tehokkaammin ehkäistä ja vähentää.

Lisäsuoritusvelvollisuus

Velkajärjestelyssä velallisella on velvollisuus maksaa lisäsuorituksia velkojilleen maksuohjelman aikana saamistaan tuloista ja varoista. Velkajärjestelylain 35 a §:n 3 momentin mukaan velalliselle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus, jos hänen nettotulonsa kasvavat kalenterivuoden aikana vähintään 831 euroa. Tämän rajan ylittävistä tuloista velallisen on käytettävä velkojensa suoritukseksi puolet. Laissa säädetty euroaraja on sidottu kansaneläkeindeksiin. Vuonna 2014 euroaraja on siten käytännössä 970 euroa.

Esityksessä ehdotetaan laissa säädetyn euroarajan nostamista 1 500 euroon (1. lakiehdotuksen 35 a §:n 3 momentti). Tarkoituksena on yh-

täältä kannustaa velallisia hankkimaan tuloja velkajärjestelyn aikana ja toisaalta vähentää lisäsuoritusvelvollisuuden aiheuttamaa työmäärää talous- ja velkaneuvonnalle ja velkojille. Lakivaliokunta pitää ehdotuksen tavoitteita tärkeinä ja katsoo, että niitä voidaan entisestäänkin edistää nostamalla esityksessä ehdotettu raja 2 000 euroon.

Samalla ehdotetaan, että lisäsuoritusvelvollisuus poistetaan kokonaan sellaisilta velallisilta, joilta lisäsuorituksia ei kertyisi (1. lakiehdotuksen 35 a §:n 1 momentti). Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tyypillinen tilanne koskisi vanhuuseläkkeellä olevaa tai juuri eläkkeelle siirtyvää velallista (s. 63/II). Ottaen huomioon, että ehdotus on osa niistä keinoista, joilla pyritään osaltaan vähentämään talous- ja velkaneuvonnan työmäärää ja samalla parantavan osaltaan muun muassa ikääntyneiden asemaa, valiokunta puoltaa ehdotuksen hyväksymistä.

Menettelyn yksinkertaistaminen ja tehokkuus

Hallituksen esityksen tarkoituksena on myös yksinkertaistaa ja nopeuttaa velkajärjestelymenettelyä sekä vähentää viranomaisten ja velkojien työmäärää ja näin vähentää kustannuksia. Laissa säädettäisiin esimerkiksi velkaselvittelystä, jossa velkojan tulisi ilmoittaa saatavan määrä tietylle saldopäivälle. Kyseistä tietoa käytettäisiin myöhemmin myös maksuohjelmassa, johon velan määrää koskevia tietoja ei enää päivitetäisi.

Lisäksi rajoitetaan selvittäjän määräämistä, jos talous- ja velkaneuvoja on laatinut maksuohjelman velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi. Tällöin selvittäjä voidaan määrätä vain, jos se on asian riittävyyden tai epäselvyyden vuoksi tarpeen (1. lakiehdotuksen 64 §). Ehdotuksen tarkoituksena on vähentää velkajärjestelyn kustannuksia. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden näkemykset ehdotuksesta ovat jakaantuneet. Jotkut ovat tukeneet ratkaisua, mutta osa on katsonut, että tuomioistuimen mahdollisuutta määrätä selvittäjä ei tulisi rajoittaa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan selvittäjän määräämistä koskevan esityksen taustalla on käytännössä jo nykyisin vallitseva tilan-

ne siitä, että osa talous- ja velkaneuvojista laatii velkajärjestelyhakemukseen maksuohjelman ja osa ei paikkakuntakohtaisista resursseista riippuen. Sellaisissa tapauksissa, joissa velkajärjestelyhakemukseen ei ole liitetty maksuohjelmaa, käräjäoikeus määrää selvittäjän laatimaan sen.

Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi siitä, milloin maksuohjelmaehdotus liitetään velkajärjestelyhakemukseen. Siinä ei myöskään ehdoteta säädettäväksi maksuohjelman laatimista talous- ja velkaneuvojen velvollisuudeksi. Kun kyse on verraten selvästä ja yksinkertaisesta tapauksesta, on valiokunnan mukaan lähtökohtaisesti järkevää, että maksuohjelma voidaan tehdä talous- ja velkaneuvonnassa ja ettei selvittäjää määrätä tekemään maksuohjelmaa uudelleen, jos talous- ja velkaneuvoja on sen jo tehnyt. On kuitenkin tärkeää, ettei selvittäjän määräämistä näissä tapauksissa suljeta pois, vaan sen tulee olla mahdollista, jos asiassa syntyy riitaa tai siinä ilmenee epäselvyyksiä. Edellä esitettyjä seikkoja kokonaisuutena arvioituaan valiokunta on päättänyt puoltamaan esityksen hyväksymistä tältä osin.

Esityksen käsittelyssä on herännyt kysymys siitä, vaikuttaako maksuohjelmien tekeminen talous- ja velkaneuvojen rooliin ja pitäisikö lakiin kirjata tältä osin puolueettomuusvaatimus, kuten selvittäjien osalta on tehty (velkajärjestelylain 65 §). Lakivaliokunta toteaa, että talous- ja velkaneuvonnan tehtäviin kuuluu muun muassa velallisen avustaminen velkajärjestelyasioissa. Käytännössä talous- ja velkaneuvoja koetaankin velallisen asiamieheksi, kun taas selvittäjä on velallisesta ja velkojista itsenäinen ja puolueeton. Valiokunta ei pidä maksuohjelmien laatimista talous- ja velkaneuvonnassa ongelmallisena, vaan sitä voidaan pitää yksinkertaisissa ja selkeissä tapauksissa järkevänä. Valiokunta ei kuitenkaan pidä välttämättömänä erityisen puolueettomuusvaatimuksen kirjaamista lakiin kyseistä tehtävää varten. Samalla valiokunta korostaa, että maksuohjelmien laatimisessa tulee ottaa huomioon paitsi velallisen myös velkojen asema.

Vaikka esitykseen sisältyy useita velkajärjestelyä keventäviä ja kustannussäästöjä tuovia eh-

dotuksia, useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat arvioineet, että velkajärjestelyssä olisi ehdotettujen muutostenkin lisäksi vielä yksinkertaistamisen varaa. Myös talousvaliokunta on lausunnossaan (TaVL 33/2014 vp) kiinnittänyt huomiota insolvenssijärjestelmän tehokkuusongelmaan. Talousvaliokunta katsoo, että järjestelmän hallinnolliset kustannukset ovat suhteettoman suuret verrattuna velkojille kohdennettavan maksuosuuden suuruuteen.

Lakivaliokuntakin on jo aiemmin velkajärjestelylakia uudistettaessa (LaVM 11/2010 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että velkajärjestely tuottaa velkojille keskimäärin vain 1–3 prosenttia velkamäärästä. Velkajärjestelyissä on paljon myös nollaohjelmia (noin 40 prosenttia ohjelmista), joissa velallinen ei maksa velkojille suorituksia lainkaan. Lisäksi velkajärjestelymenettely sitoo merkittävästi talous- ja velkaneuvonnan sekä tuomioistuinten voimavaroja. Edellä esitetyn vuoksi valiokunta pitääkin tärkeänä, että jatkossa seurataan, missä määrin nyt tehtävä uudistus tuo konkreettisia hyötyjä ja säästöjä velkojille ja viranomaisille. Tämä on entistään aiheellisempaa ottaen huomioon oikeudenhoitoon kohdistuvat säästöpainheet.

Yksityiskohtana valiokunta kiinnittää huomiota velkajärjestelyhakemuksen liitteisiin. Saadun selvityksen mukaan velallinen ei aina ole saanut verotustietoja velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi maksutta, vaikka asiasta on annettu ohjeistusta. Velallisten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi olisi valiokunnan mielestä aiheellista arvioida, pitäisikö käytännön yhtenäistämiseksi velkajärjestelyhakemuksen liitteiden maksuttomuudesta säätää velkajärjestelyasetuksessa.

Saatavan lopullinen vanhentuminen

Ulosottooperuste säädettiin määräaikaiseksi (15/20 vuotta) ulosottolakia muutettaessa vuonna 2003 (679/2003). Joitakin vuosia myöhemmin ulosottokaareen sisällytettiin sääntely siitä, että itse saatava vanhentuu lopullisesti, kun ulosottooperusteen määräaika päättyy (705/2007). Muutosten tarkoituksena on estää

elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto.

Sääntely ei koske tapauksia, joissa velkoja ei ole hakenut saatavalleen ulosottoperustetta. Tällöin velkoja voi estää velan vanhentumisen katkaisemalla sen kolmen vuoden välein.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erääntymisestä laskettavasta velan vanhentumisesta. Velka vanhentuisi lopullisesti 20 vuoden tai, jos velkoja on luonnollinen henkilö, 25 vuoden kuluttua erääntymisestä. Määräajat olisivat viisi vuotta ulosottoperusteen määräaikaa pitempiä, ja niitä sovellettaisiin, jos ulosottoperusteen määräaika ei ole vielä kulunut umpeen. Säännökset lisättäisiin velan vanhentumisesta annettuun lakiin (728/2003, jäljempänä *vanhentumislaki*).

Lakivaliokunta kannattaa esityksen taustalla olevia tavoitteita pyrkiä estämään kohtuuttoman pitkää perintää ja pysyvää velkaantumista ja näistä aiheutuvia ongelmia. Tämä on velallisten kannalta inhimillistä, sillä kohtuuttoman pitkä velkavastuu voi johtaa velallisen passivoitumiseen ja syrjäytymiseen. Tavoite on myös yhteiskunnan kannalta kannatettava, sillä syrjäytymisestä aiheutuu yhteiskunnalle huomattavia kustannuksia. Valiokunta katsookin, että myös sellaisissa tapauksissa, joissa ulosottoperustetta ei ole haettu, velkavastuulla on tärkeä olla jokin enimmäiskesto. Esitystä puoltaa myös velallisten yhdenvertaisuus, sillä velallinen ei voi itse vaikuttaa siihen, hakeeko velkoja ulosottoperustetta vai ei. Toisaalta ehdotuksen arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös vaikutukset velkojan asemaan, minkä vuoksi vanhentumisaikojen tulee olla riittävän pitkiä. Ottaen huomioon, että ehdotetut vanhentumisaajat ovat viisi vuotta ulosottoperusteen määräaikaaisuutta pitempiä, valiokunta pitää ehdotusta myös velkojan kannalta tasapainoisena ja kohtuullisena.

Esitykseen sisältyviä säännöksiä ehdotetaan sovellettaviksi rajoitetusti taannehtivasti siten, että lain voimaan tullessa vanhentumisajasta katsottaisiin kuluneen enintään 15 vuotta. Tämä merkitsee sitä, että saatavia voidaan lain voimaantulon jälkeen periä vielä viisi vuotta tai, jos kyse on yksityisestä velkojasta, kymmenen

vuotta. Esityksen tarkoituksena on vapauttaa 1990-luvun laman aikana velkaantuneet velkavastuustaan. Tällaisia 1990-luvun laman aikaisia saatavia, joista ei ole haettu ulosottoperustetta, on edelleen perittävinä. Hallituksen esityksen perusteluista (s. 25/I) ilmenee, että tarkkaa määrää tällaisten velallisten määrästä ei ole, mutta kyse on kuitenkin tuhansista henkilöistä.

Ehdotus vaikuttaa lain voimaantullessa voimassaoleviin sopimussuhteisiin ja niihin perustuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Vastaavainen säännösten rajoitettu taannehtivuus hyväksyttiin säädettäessä ulosottoperusteen määräaikaaisuudesta. Kyseisestä esityksestä lausunnon antanut perustuslakivaliokunta piti esityksessä ehdotettuja viiden ja kymmenen vuoden siirtymäaikoja riittävän pitkinä ja velkojan kannalta kohtuullisina (PeVL 12/2002 vp).

Lakivaliokunta katsoo, että myös nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä säännösten rajoitetulle taannehtivuudelle on vahvat perusteet. On loppujenkin 1990-luvun lama-ajan velallisten kannalta inhimillistä, että he vapautuvat pitkään kestäneestä velkataakastaan. Velkojille jää sääntelyn voimaantultua vähintään viisi vuotta aikaa saatavien perimiseen, mitä voidaan pitää kohtuullisena ottaen huomioon, että kyse on 1990-luvulta peräisin olevista veloista. Esityksessä ehdotettu siirtymäaika vastaa myös aikaisemmin hyväksyttyä ratkaisua. Edellä esitetyn perusteella valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä myös sääntelyn taannehtivuuden osalta.

Ehdotettu sääntely koskee luonnollisen henkilön sopimukseen perustuvia rahavelkoja. Tämä on rajoitetumpi kuin ulosottoperusteen määräaikaisuuden soveltamisala, sillä ehdotus sulkee soveltamisalan ulkopuolelle sopimukseen perustumattomat rahavelat ja muut kuin rahavelat. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rajaukset perustuvat siihen, että sopimukseen perustuvissa rahaveloissa erääntyminen on yleensä suhteellisen helposti selvitettävissä, kun taas muissa velkasuhteissa ja velvoitteissa erääntyminen voi olla tulkinnanvarainen ja vaikeastikin selvitettävä seikka. Lisäksi muiden kuin rahavelkojen merkitys on vähäinen. Edellä

esitetty huomioon ottaen valiokunnalla ei ole huomauttamista soveltamisalan rajauksiin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

3 luku. Velkajärjestelyn aloittaminen

9 a §. Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös velkajärjestelyn estymisestä väliaikaisesta syystä, kun velallinen on työtön. Säännöksen mukaan syytä ei voida pitää väliaikaisena, jos maksuvaran puuttuminen tai vähäisyys johtuu työttömyydestä, joka on kestänyt yli 18 kuukautta. Pykälän yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että lyhyet muutaman päivän yhtämittaiset työskentelyjaksot eivät vaikuta siihen, milloin väliaikaisen esteen katsotaan poistuvan (s. 51/II). Valiokunta pitää tarpeellisena, että tämä ilmenee säännöksestä nimenomaisesti.

31 §. Tavallisten velkojen keskinäinen asema. Pykälään ehdotetaan muutoksia saldopäivän käyttöön liittyvien muutosten huomioon ottamiseksi. Pykälän 3 momentin mukaan maksuvara ja varat on viimesijaisesti osoitettava saldopäivän ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneille koroille. Jos saldopäivästä on kuitenkin kulunut yli neljä kuukautta, kun velkajärjestely päätetään aloittaa, saldo päivitetäisiin velkajärjestelyn aloittamispäivälle. Tämä merkitsee sitä, että viimesijaisia saatavia ovat velkajärjestelyn alkamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneet korot. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää mainittua neljää kuukautta verraten lyhyenä aikana ja sen vuoksi katsoo, että velkasaldon tulisi määräytyä saldopäivän perusteella, vaikka velkajärjestelyn alkamisesta on kulunut hieman pidempikin aika. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että aika pidennetään kuuteen kuukauteen. Vastaava muutos tulee tehdä myös 54 §:n 5 momenttiin.

35 a §. Lisäsuoritusvelvollisuus. Pykälän 3 momentissa säädetään tulojen kasvuun perustuvan lisäsuoritusvelvollisuuden määrästä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että raja, jonka ylittäviltä osin lisäsuoritusvelvollisuus syntyisi, nostetaan nykyisen lain mukaisesta 831 eurosta 1 500 euroon. Edellä yleisperusteluissa esittämänsä viitaten valiokunta ehdottaa rajan nostamista 2 000 euroon.

Pykälän 5 momentissa säädetään lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämisen ajankohdasta. Nykytilaa ehdotetaan muutettavaksi tulojen kasvuun perustuvan lisäsuoritusvelvollisuuden osalta.

Lisäsuoritusvelvollisuus on ehdotuksen mukaan täytettävä seuraavan kalenterivuoden aikana. Nykytilaan verrattuna tämä antaa velalliselle lisää aikaa lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämiseen ja mahdollisuuden lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistamiseen verotustietojen perusteella. Maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset on kuitenkin ehdotuksen mukaan maksettava samaan aikaan kuin viimeisen kokonaisen vuoden lisäsuoritukset. Ehdotus on sinällään kannatettava, mutta valiokunnan mukaan se voi eräissä tapauksissa heikentää velallisen asemaa nykytilaan verrattuna. Esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa maksuohjelma päättyy lähellä kalenterivuoden päättymistä, lisäsuoritusvelvollisuus tulee tarkistaa ja lisäsuoritukset maksaa kyseisen kalenterivuoden loppuun mennessä. Nykyisin lisäsuoritukset on vastaavassa tapauksessa maksettava maksuohjelman päättymistä seuraavien kolmen kuukauden aikana. Valiokunta katsookin, että lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämisaikankohtaa on perusteltua myöhentää tällaisia tapauksia varten. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että momenttia tarkistetaan niin, että maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset on maksettava samaan aikaan kuin viimeisen kokonaisen kalenterivuoden lisäsuoritukset tai kuuden kuukauden kuluessa maksuohjelman päättymisestä riippuen siitä, kumman määräajan perusteella lisäsuoritukset tulevat myöhemmin maksettaviksi.

38 a §. Maksuohjelman vahvistaminen yksinkertaistetussa menettelyssä. Pykälän 3 momenttiin sisältyvään säännösluetteloon on tarpeen lisätä valiokunnan jäljempänä ehdottama uusi 46 a §.

46 a §. Maksuohjelman vahvistamisen este. (Uusi). Jatkossa yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja voi valita, hakeeko hän pienimuotoisen elinkeinotoimintansa velkojen järjestemiseksi yksityishenkilön velkajärjestelyä vai yrityssaneerausta. Sillä, kumman menettelyn piiriin velallinen hakeutuu, on merkitystä, koska velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen välillä on eroja. Velkojen kannalta merkityksellistä on muun muassa ohjelman kesto, koska se vaikuttaa osaltaan velkojen saamiin kertymiin. Velkajärjestelyssä elinkeinonharjoittajan maksuohjelma voi olla kolme vuotta, kun taas yrityssaneerauksessa saneerausohjelman kesto on keskimäärin noin kuusi vuotta.

Velkajärjestelylain 46 §:n 2 momentin mukaan yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja ei ole velkajärjestelyssä velvollinen muuttamaan rahaksi elinkeinotoimintaan liittyvää varallisuuttaan sikäli kuin varallisuus on tarpeellista toiminnan jatkamiseksi ja toiminnan jatkaminen on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon siitä velalliselle kertyvä tulo. Säännöksestä seuraa, että velkajärjestelyn myöntäminen edellyttää toiminnan olevan siinä määrin kannattavaa, että sen jatkaminen on tarkoituksenmukaista. Tämän arvioiminen edellyttää elinkeinotoimintaan tarvittavan omaisuuden realisointiarvon vertaamista sen tuottoarvoon toiminnan jatkuessa.

Lakivaliokunta ehdottaa, että velkajärjestelylakiin lisätään lisäksi esteperuste, jota sovelletaan niissä tapauksissa, joissa järjestellään yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan elinkeinotoiminnan velkoja. Säännöksen mukaan maksuohjelman vahvistaminen estyisi, jos velkoja saattaa todennäköiseksi, että hänelle maksuohjelman mukaan tuleva kertymä on pienempi kuin mitä hän saisi velallisen konkurssissa. Yrityssaneerauslakiin sisältyy tällainen saneerausohjelman vahvistamisen estymistä koskeva säännös (53 §:n 1 momentin 5 kohta), jota on pi-

detty tervehdyttämismenettelyn oikeutuksen kannalta tärkeänä. Valiokunta pitää velkojan vähimmäissuojan kannalta perusteltuna, että myös velkajärjestelylakiin lisätään säännös konkurssivertailusta.

Jos velallisen omistama asunto otettaisiin konkurssivertailussa huomioon, velkojat voisivat ainakin eräissä tapauksissa päästä parempaan asemaan, jos velallinen asetettaisiin konkurssiin ja konkurssimenettelyssä velallisen asunto realisoitaisiin ja varat käytettäisiin velkojen maksuun. Hallituksen esityksen tarkoituksena on kuitenkin rinnastaa pienimuotoista elinkeinotoimintaa harjoittavat velalliset yksityishenkilöihin, jolloin myös velallisen asumisen suojan on perusteltua määräytyä samalla tavoin kuin muillakin yksityishenkilöillä. Tämän vuoksi velallisen omistusasuntoa ei ehdotetun pykälän mukaan oteta konkurssivertailussa huomioon. Tavallisen velkojan asemaa velkajärjestelyssä suojaavat vuorostaan osaltaan myös vähimmäiskertymää (velkajärjestelylain 32 §) ja velallisen omistusasunnon rahaksimuuttoa (velkajärjestelylain 33 §) koskevat säännökset.

Pykälässä ei ole tarpeen ottaa huomioon velallisen tavanomaista koti-irtaimistoa tai vastaavaa velallisen perusturvaan kuuluvaa omaisuutta. Tämä johtuu konkurssilain (120/2004) säännöksistä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta. Konkurssilain 5 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan konkurssipesään ei kuulu omaisuus, jota ei voida ulosmitata. Ulosottokaaren 4 luvun 21 §:n 1 momentissa vuorostaan säädetään velallisen erottamisedusta. Sen mukaan, jos velallisen on luonnollinen henkilö, ulosmittauksesta tulee erottaa muun muassa velallisen ja hänen perheensä käytössä oleva tavanomainen koti-irtaimisto sekä kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset esineet sekä velalliselle tarpeelliset työvälineet.

Pykälän mukaan vertailu tehdään ilman 20 a §:n soveltamista. Viitatussa pykälässä säädetään velkajärjestelyn alkamisen ja maksuohjelman vahvistamisen taikka muutoin asian käsittelyn päättymisen välisenä aikana syntyneiden velkojen etuoikeudesta velallisen myöhemmässä konkurssissa. Myös yrityssaneerauksessa

konkurssivertailu tehdään yrityssaneerauslain 53 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan ilman vastaavan säännöksen (32 §:n 2 momentin) soveltamista.

Uuden pykälän lisääminen edellyttää *johtolauseen* tarkistamista.

54 §. Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta. Edellä 31 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa, että pykälän 5 momenttiin tehdään vastaava muutos kuin 31 §:n 3 momenttiin.

3. Laki ulosottokaaren muuttamisesta

2 luku. Ulosottoperusteet.

26 §. Määräajan jatkaminen. Pykälässä säädetään velkojan oikeudesta nostaa tuomioistuimessa kanne ja vaatia ulosottoperusteen määräajan jatkamista, jos velallinen on olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia. Pykälän 1 ja 3 momenttiin ehdotetaan muutoksia, joiden tarkoituksena on ottaa huomioon vanhentumislakiin ehdotetut muutokset (4. lakiehdotus).

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan täydennystä, jonka mukaan tuomioistuin voi määrätä ulosottoperusteen määräajan jatkumaan 10 vuotta laskettuna alkuperäisen määräajan päättymisestä tai saatavan lopullisesta vanhentumisesta velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla. Pykälän sanamuodosta saa sellaisen kuvan, että tuomioistuimella olisi oikeus valita, kummasta ajankohdasta määräaika lasketaan. Hallituksen esityksen perusteluista kuitenkin ilmenee, että tarkoitus on, että määräaika lasketaan siitä ajankohdasta, joka on aikaisempi. Valiokunta ehdottaa momenttia selkeytettäväksi tämän mukaisesti. Vastaava muutos on tarpeen

tehdä myös pykälän 3 momenttiin, jossa säädetään siitä, missä määräajassa ulosottoperusteen määräajan jatkamiskanne on nostettava.

Pykälän 1 momentin johdantokappaleen viimeisen virkkeen mukaan edellytyksenä jatkamiselle on, että velallinen on ulosottoperusteen alkuperäisenä määräaikana olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia säännöksessä tarkoitettulla tavalla. Virke vastaa sisällöllisesti voimassa olevaa lakia. Ottaen huomioon vanhentumislain muutokset valiokunta katsoo, että määräajan jatkamisen arvioinnissa tulisi voida ottaa huomioon myös sellainen velallisen toiminta, joka tapahtuu ennen ulosottoperusteen alkuperäistä määräaikaa. Valiokunta ehdottaakin, että virkkeestä poistetaan viittaus ulosottoperusteen alkuperäiseen määräaikaan. Keskeistä on tällöin arvioida, onko velallinen ennen velan lopullista vanhentumista olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia momentissa tarkoitettulla tavalla, perustuipa velan lopullinen vanhentuminen ulosottoperusteen määräajan päättymiseen tai velan erääntymisestä laskettavaan lopulliseen vanhentumiseen. Vanhentumisen jälkeiseen aikaan ajoittuvalla velallisen toiminnalla ei ole arvioinnissa merkitystä, koska velan vanhentua velallisen maksuvelvollisuus lakkaa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 2. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset).

*Valiokunnan muutosehdotukset***1.****Laki****yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 50 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1273/2002,

muutetaan 9 a §, 10 §:n 2, 3 ja 7—10 kohta, 10 a, 11, 13 ja 15 §, 17 §:n 3 momentti, 18 §:n 1 ja 2 momentti, 19 ja 20 §, 21 §:n 2 momentti, 30 §:n 5 momentti, 31 §:n 3 ja 5 momentti, 32 §:n 2 momentin 2 kohta, 35 a §:n 1, 3 ja 5 momentti, 41 §:n 2 momentti, 45 §, 46 §:n otsikko ja 1 momentti, 49 §:n 3 momentti, 54 §:n 2 momentin johdantokappale ja 4 momentti, 62 a §, 63 §:n 2 momentti, 64 §:n 1 momentti, 66 §:n 4 momentti ja 70 §,

sellaisina kuin niistä ovat 9 a §, 10 §:n 2 ja 3 kohta, 49 §:n 3 momentti, 54 §:n 4 momentti ja 63 §:n 2 momentti laissa 63/1997, 10 a §, 35 a §:n 1 ja 5 momentti ja 41 §:n 2 momentti laissa 1273/2002, 18 §:n 1 momentti laissa 1612/2009, 21 §:n 2 momentti ja 54 §:n 2 momentin johdantokappale laissa 113/1995, 30 §:n 5 momentti laissa 632/2010, 31 §:n 5 momentti laissa 117/2008, 35 a §:n 3 momentti ja 64 §:n 1 momentti laissa 1088/2006, 62 a § laeissa 113/1995 ja 63/1997 sekä 70 § osaksi laissa 1088/2006, sekä

lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 63/1997 ja 1273/2002, uusi 11 kohta, lakiin uusi 11 b, 12 a, 12 b, 20 a, 38 a, 45 a, 45 b, *46 a*, 49 a ja 52 a §, 52 §:ään uusi 3 momentti, 54 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 113/1995 ja 63/1997, uusi 5 momentti, 87 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 385/2010, uusi 3 momentti ja lakiin uusi 87 b § seuraavasti:

3 luku

(2 mom. kuten HE)

Velkajärjestelyn aloittaminen

10, 10 a, 11, 11 b, 12 a, 12 b, 13, 15, 17—20, 20 a, 21 ja 30 §
(Kuten HE)

9 a §

Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä

31 §

Jos velallisella ei väliaikaisena pidettävästä syystä ole maksuvaraa tai velallinen ei sellaisen syyn vuoksi kykene maksuvarallaan maksamaan tavallisia velkojaan vähäisenä pidettävää määrää enempää, velkajärjestelyä ei voida myöntää. Syyn väliaikaisuutta ja maksuvaran määrää arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti velallisen ansaintamahdollisuudet. Syytä ei voida pitää väliaikaisena, jos maksuvaran puuttuminen tai vähäisyys johtuu työttömyydestä, joka on *yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin* kestänyt yli 18 kuukautta.

Tavallisten velkojen keskinäinen asema

— — — — —
Viimesijaisesti maksuvara ja varat on osoitettava saldopäivän ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneille koroille sekä sellaisille veloille, jotka konkurssissa ovat viimeiseksi suoritettavia. Jos saldopäivä on aikaisempi kuin *kuusi* kuukautta ennen velkajärjestelyn aloittamista, viimesijaisia ovat velkajärjestelyn

aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneet korot.

— — — — —
(5 mom. kuten HE)

32 §
(Kuten HE)

35 a §

Lisäsuoritusvelvollisuus

(1 mom. kuten HE)

— — — — —
Jos velallisen tulot vähennettyinä lisääntyneillä työmatkakustannuksilla ja muilla tulojen hankkimisesta velalliselle aiheutuneilla välittömillä lisämenoilla kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 2 000 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suoritukseksi puolet 2 000 euroa ylittävästä osasta. Näin laskettua määrää ei kuitenkaan tarvitse käyttää velkojen suoritukseksi siltä osin kuin velallinen on tarvinnut sitä muihin välttämättömiin menoihinsa.

— — — — —
Kertaluonteiseen suoritukseen perustuva maksuvelvollisuus on täytettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velallinen sai varat haltuunsa. Muilta osin lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä seuraavan kalenterivuoden aikana. *Maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset on kuitenkin maksettava samaan aikaan kuin viimeisen kokonaisen kalenterivuoden lisäsuoritukset tai ohjelman päättymistä seuraavien kuuden kuukauden aikana riippuen siitä, kumman määräajan perusteella lisäsuoritukset tulevat myöhemmin maksettaviksi.* Maksuajankohdasta voidaan määrätä toisin, jos se on tarkoituksenmukaista lisäsuoritusten vähäisyyden tai muun erityisen syyn vuoksi.

38 a §

Maksuohjelman vahvistaminen yksinkertaistuksessa menettelyssä

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Ehdotusta maksuohjelmaksi ei voida vahvistaa, ellei ehdotus ole sitä vastustaneen velkojan osalta 25, 26, 29, 31 ja 46 a §:n mukainen, tai jos se muutoin poikkeaa siitä, mitä velkojien yhdenvertaisesta kohtelusta tässä laissa säädetään. Lisäksi tuomioistuimen on aina tutkittava yksityisvelkojan 31 a §:n mukainen vaatimus.

41, 45, 45 a, 45 b ja 46 §
(Kuten HE)

46 a § (Uusi)

Maksuohjelman vahvistamisen este

Edellä 45 a §:ssä tarkoitetussa tapauksessa maksuohjelmaa ei voida vahvistaa, jos velkoja saattaa todennäköiseksi, että hänelle maksuohjelman mukaan tuleva kertymä on arvoltaan pienempi kuin mitä hän saisi velallisen konkurssissa ilman velallisen omistusasunnon huomioon ottamista ja 20 a §:n soveltamista.

49, 49 a, 52 ja 52 a §
(Kuten HE)

54 §

Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta

— — — — —
(2 ja 4 mom. kuten HE)

Jos hakemukseen on liitetty ehdotus maksuohjelmaksi ja päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty enintään kuusi kuukautta maksuohjelmaehdotuksessa käytetyn saldopäivän jälkeen, tuomioistuin asettaa 2 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun määräpäivän vain, jos se on tarpeellista maksuohjelmaehdotuksen tarkistamiseksi.

62 a, 63, 64, 66, 70, 87 a ja 87 b§
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

3.

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 1 §, 26 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti sekä 27 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 luku

Ulosottooperusteet

1 §
(Kuten HE)

26 §

Määräajan jatkaminen

Velkoja voi nostaa tuomioistuimessa kanteen velallista vastaan ja vaatia ulosottooperusteiden määrääjän jatkamista. Tuomioistuin voi määrätä määrääjän jatkumaan 10 vuotta laskettuna alkuperäisen määrääjän päättymisestä tai saatavan lopullisesta vanhentumisesta velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla *riippuen siitä, kumpi näistä ajankohdista on aikaisempi*.

Edellytyksenä jatkamiselle on, että velallinen on (*poist.*) olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia siten, että hän on:

Kanne ulosottooperusteiden määrääjän jatkamisesta on nostettava viimeistään kahden vuoden kuluttua alkuperäisen määrääjän päättymisestä taikka saatavan lopullisesta vanhentumisesta velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla *riippuen siitä, kumpi näistä ajankohdista on aikaisempi*.

27 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 5 päivänä marraskuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Anne Holmlund /kok	Kristiina Salonen /sd
jäs.	James Hirvisaari /ml	Jani Toivola /vihr
	Mikael Jungner /sd	Kari Tolvanen /kok
	Arja Juvonen /ps	Ari Torniainen /kesk
	Johanna Ojala-Niemelä /sd	Kaj Turunen /ps
	Aino-Kaisa Pekonen /vas	Peter Östman /kd
	Jaana Pelkonen /kok	vjäs. Mika Niikko /ps.
	Arto Pirttilahti /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi velan vanhentumisesta annettuun lakiin lisättäisiin säännös velan erääntymisestä laskettavasta lopullisesta vanhentumisesta (vanhentumislaki). Lopullinen vanhentumisaika koskisi vain luonnollisen henkilön sopimukseen perustuvaa velkaa. Säännöstä sovellettaisiin rajoitetusti myös taannehtivasti. Ulosottokaareen tehtäisiin säännöksen edellyttämät muutokset. Vanhentumislakia sovellettaisiin myös ennen sen voimaantuloa erääntyneisiin velkoihin siten, että vanhentumisaikaa katsotaan ennen lain voimaan tuloa kuluneen enintään 15 vuotta. Näin ollen veloille jäisi aina vähintään viisi vuotta perintäaikaa. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, olisi jäljelle jäävä perintäaika aina vähintään 10 vuotta. Jos laki tulee voimaan 1.1.2015, vanhentuisivat saatavat lopullisesti erääntymisen perusteella aikaisintaan 1.1.2020.

Perussuomalaisten lakivaliokunnan jäsenet katsovat, että hallituksen esitykseen sisältyy ongelma 1990-luvun lama-aikaan velkaantuneita, niin varsinaisia velallisia kuin takausvelallisia-kin, kohtaan. Valiokuntaryhmämme haluaa muistuttaa tässä yhteydessä myös silloisen valtiiovallan toimista velkaantumisen vauhdittajana. Silloinen rahapolitiikka oli omiaan luomaan ja vaikuttamaan kansalaisten ja nimenomaan pk-yrityksien velkaantumiseen. Silloisten rahamarkkinoiden vapauttaminen ilman hillitsemistoi-

menpiteitä johti valuuttalainojen ylitarjontaan. Lainoja tarjottiin bullet-lainoina ja usein ilman riittävää vakuutta. Yksinomaan silloisen hallituksen devalvaatiopäätöksellä valuuttalainojen pääoma kasvoi yhdessä yössä liki puolella. Tämä aiheutti edelleen vakuusvajetta ja rajun yritysten konkurssiaallon. Tuolloin 1990-luvulla velkaantuneet taistelevat vieläkin, kahdenkymmenen vuoden jälkeen, velkojensa kanssa. Yhteiskunta on menettänyt paljon näiden yrittäjien eristämällä yhteiskunnasta. On myös huomioitava, että iso osa on takausvelallisia. Nykyisen hallituksen esitys roikottaisi näitä ihmisiä vielä viisi vuotta "hirressä". Tätä emme valiokuntaryhmänä voi hyväksyä.

Katsomme, että mietinnön sisältö on muilta osin kannatettava, mutta olisimme valmiita vapauttamaan 1990-luvun laman johdosta velkaantuneet jo aikaisemmin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään yksi lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet vapauttaa 1990-luvun laman johdosta velkaantuneet veloistaan jo aikaisemmin kuin 1.1.2020.

Helsingissä 5 päivänä marraskuuta 2014

Arja Juvonen /ps
Kaj Turunen /ps
Mika Niikko /ps